

Alkér Katalin

A TÁJKÉPI KERT HATÁSA A KORTÁRS ANGOL ÉPÍTÉSZETBEN

Az angolkert_őszi félév

Angolkert-reflexiók a 20. századból_őszi félév

Az angolkert hatása a modern és a kortárs angol építészetben_őszi félév

Territorialitás_Alison és Peter Smithson

A territorialitás fogalmát Alison és Peter Smithson vetette szembe a lakógéppel. Noha Smithsonék is a háború előtti modern építészeti generációjához tartoztak, sok esetben éles kritikával illették őket. Számukra egy ház megtervezése nem egy jól működő gépezet létrehozását jelentette: helyet, területet akartak teremteni. Pontosabban egy olyan rendszert, ami lehetővé teszi a lakói számára, hogy birtokba vegyék és a maguk módján használják, belakják.

Egy terület létrehozása nem egyirányú, hanem kölcsönös tevékenység. Az építészet beavatkozik és helyet teremt, de az építészet is egy keretrendszeren belül működik, ami minden építészeti beavatkozást befolyásol. Szorosan a földrajzi értelemben vett, a talajviszonyokra, növényzetre, klímára és az évszakok változására vonatkozó territorialitás csupán egy része ennek a keretrendszernek. Rövid és hosszú távú szociokulturális és techno-gazdasági folyamatok ugyanúgy részét képezik. Míg az építészet ki van téve ezen folyamatoknak, addig paradox módon, befolyásolja is azokat.

Házak és mezejük_Tony Fretton

Amíg a modern építészetben a helyiségek egy belső egész részei, a külvilággal szemben pedig mindig az épület sérthetetlen egysége foglal el valamilyen állást, addig Tony Fretton építészetében feloldódik magának az épületnek az ideája. A helyiség direkt kapcsolatba kerül a környezettel. Nem az épület áll a középpontban, hanem az egyes helyiség és a külső tér között húzódó tengely.

Fretton 'Buildings and Their Territories' című előadásában saját épületeinek példáján mutatja be, hogyan lehetséges a folytonos illeszkedés a környező szövetbe; hogyan válhat kortársra egy épület, anélkül, hogy egyedi stílussal definiálná saját korszerűségét - anélkül, hogy múlt és jelen építészetének összekapcsolásával a posztmodern idézési gyakorlata miatti veszélyes területre tévedne. Fretton hangsúlyozza az épületek kulturális műalkotás minőségét. Ezek olyan ember alkotta tárgyak, melyek létrehozói koruk és helyük társadalmának általános értékeire hatnak. Szemében a szántóföldek is absztrakt, kollektív műalkotások: az évszázados művelés eredményei.

Fuglsang Művészeti Múzeum, Lolland__ Tony Fretton részletes leírása, tömörítendő

Egy városi múzeum helyszínétől eltérően, melyet a város szobaszerű terein keresztül ér el az ember, Fuglsangba hosszú utazás árán jut az ember nyílt földeken át, míg végül egy laza épületegyüttesen keresztül futó hosszú egyenes úton megérkezik egy udvarra a birtok szívében. Az udvar nyugati oldalát hosszú, alacsony, fehérre festett falas pajta zárja le, magas tetővel. Az északi oldalon az intéző megint csak hosszú, egyszerűen díszített sima téglaháza található.

Délen az uradalmi kastély áll, kellő távolsággal hátrébb, sáncárokkal elválasztva. A vidéki klasszicista stílusú vörös téglá homlokzat hármassal, a belső térben helyiségről helyiségre változik a díszített mennyezet és a parketta. A legjobb termek egy kifinomult tájképi kertre néznek hátra és régóta zenei előadások helyszínéül szolgáltak. A tetőtérben egyszerű kis hálószobák találhatóak a látogatók számára, akik azért jönnek, hogy Sketjen gyönyörű tájain és az udvartól keletre fekvő Guldborgsund tengerparti madárrezervátumban sétáljanak.

Kinn a földeken, az udvarnak ezen az oldalán még egy vörösre festett épület található és az eredeti kovácsműhely, köztük a Sketjen felé vezető úttal.

Vajon mit jelent elhelyezni itt egy múzeumot, egy új, másfajta épületet, látogatókat hozni és megváltoztatni a környező tájat? Ezeket a kérdéseket tettük fel magunknak Torben Schønherr tájépítésszel, Ebbe Wæhrens kivitelező kollégámmal, mikor először vettük szemügyre Fuglsangot.

A múzeum és környéke

A keltre fekvő táj és a tenger olyannyira meghatározóak voltak, hogy úgy éreztem, a múzeumhoz érkező látogatók legelőször ezt kell, hogy lássák.

Tervünkben a táj és a tenger egy keskeny, épületekkel keretezett látványa volna látható, amint a látogatók végighajtanak a birtokra vezető úton, mielőtt leparkolnának egy a múzeum és a táj felől nem látható területen. Innen besétálnának az udvarra, miközben kitárul előttük a látvány, egyik oldalról a múzeummal keretezve, másik oldalon pedig - Torben Schønherr munkájának köszönhetően - az udvarra megnyílván.

Nyitva hagyni a látványt az udvaron és az intéző házával egy vonalba helyezni a múzeumot, a horizontra mutatva, meglehetősen ellentmondásos volt. Az építészeti tervpályázat kiírása, melyen

kiválasztottak minket, határozott javaslatot fogalmazott meg az udvar eredeti formájának helyreállítását illetően, keleti oldalának lezárásával az új múzeummal.

Ehelyett, csakúgy mint a vörös pajta és a kovácsműhely, a múzeum kinyúlik a táj felé, miközben furcsa tengelyes, de eltolt viszonyban áll a legfontosabb épülettel: az uradalmi kastéllyal és környezetével.

További kapcsolatot teremt a két épület között, hogy a múzeum először téglahomlokzatként jelenik meg a látogatók számára, a kastéllyal azonos hosszban, három diagonális felülvilágítóval a tetején, melyek a kastély három csúcsára utalnak.

A környező épületekhez és dán modernizmus sok más klasszikus alkotásához hasonlóan a múzeum homlokzata téglából készült. Az udvar nyugati oldalán álló pajtához hasonlóan fehérre van festve, míg a három sötét téglafelülvilágító a közeli tetőkhöz illeszkedik.

A múzeum bejáratánál a homlokzat hátralép és helyet csinál a látogatóknak az udvar szélén gyülekezni. Ezen a ponton a táj és a tenger látványa ideiglenesen blokkolt és a múzeum kerül a középpontba a látogatókkal.

Egy festett fém, kockaváz formájú, alacsony és széles előtető véd az esőtől, melynek párja egy azonos méretű és átlátszó üveg szélfogó az előcsarnokban, az épületen belül.

Az előcsarnok egyik vége kávézónak van berendezve, a másik könyvesboltnak és recepciósnak, mindkettő az udvarra néz hatalmas ablakkal az egyik oldalon, a másikon pedig egy nyilvános műterem keresztül a gyönyörű meglévő kertre hátul. A recepciósnak egy üvegajtó jelzi az utat a könyvtár és az első emeleti irodák felé, míg más ajtók az előadóteremre, mosdókra, ruhatárra utalnak. Az előcsarnok egy közösségi tér, ahol minden ott található, ahol barátok és idegenek társaságában élvezni lehet a tájat és Fuglsang terein belül.

Innen bepillantást nyerhetünk a múzeum hosszú központi termébe - ami köré a többi kiállítótér szerveződik - és ezen keresztül a tájra és a tengerre, hasonlóan a birtokra érkezéskori első keskeny látványhoz.

A kiállítóterek léptékben és karakterben nagyon eltérőek az előcsarnok közösségi teréhez képest. Olyan helyek, ahova a látogatók csoportjai szétszóródhatnak és elmélyülhetnek a gyűjteményben, melyet három részlegre osztva találnak.

Ezek közül az első a központi galériától jobbra található és közepes méretű, enfilade-ba rendezett helyiségekből áll. 1800 és 1900 közötti festmények vannak kiállítva a részleg első három termében, melyeknek díszített a mennyezete és homlokzaton látható diagonális felülvilágítókon keresztül kapnak fényt. Továbbhaladva a papírra készült művek terme következik, ami konzerválási okokból mesterséges megvilágítással rendelkezik. A legvégén a gipszöntvények termét Sketjen felé néző ablaka világítja meg. A kiállítótermek között nagyon kicsi, zsebnek nevezett helyiségek találhatóak, ahol egy pár ember nézhet egyetlen műalkotást.

A folyosó túloldalán egyetlen nagy, minimálisan kiképzett terem található időszaki kiállításoknak. Ebbe a magas térbe a napfény absztrakt és újrakonfigurálható módon, a fém hálós mennyezeten által szórta be, mely fölött a függesztett műalkotások és a projektorok rögzítésére szolgáló tér található.

Ezen az oldalon tovább található a harmadik részleg, mely egy egyszerűen kiképzett, felülvilágított teremből áll, melyet panelek osztanak négy részre. Itt a 20. század elejének és közepének modernista művei lesznek függesztve, közepes méretű figuratív alkotásoktól nagy absztrakt vásznakig.

Ezeket a tereket a központi galéria kapcsolja össze, ami nem csupán egy kiállító- vagy közlekedő tér. El lehet benne szórni állványokat műalkotásokkal a klasszikus módon vagy az egész tér egy kiállítás vagy rendezvény rendelkezésére bocsátható. A végén található helyiség kiállító teremnek tűnik, de

csak a tájra és a tengerre néző ablakkal bír: egy olyan hely ez, ahol pihenni és gondolkodni lehet a látottakon.

A galériák és a közösségi terek különböző karakterei empirikusan fejlődtek a tervezés során és magához Fuglsanghoz hasonlóan kapcsolódnak egymáshoz, ahol nagyon különböző stílusú épületeket és tereket fűznek össze egyszerű hasonlóságok.

Ily módon, a táj és a tenger látványának elvesztésével és visszanyerésével a múzeumon belül, a lokálisnak alapvető minőségei kerülnek bemutatásra a belső nyugodt, felülvilágított kiállítótereiben. Szándékunk szerint a múzeum legyen tele csekély különbségekkel, melyek stimulálóak de nem tolatkodóak, hogy a művészet és ne az épület domináljon. Az ismerős és az üres kombinációja jöjjön létre, hogy az épület az idelátogatók képzeletvilágává váljon.

Faith House és Holton Lee Studios, Holton Heath, Poole__ Tony Fretton részletes leírása, tömörített

Rendezési terv

Holton Lee egy jótékonyági egyesület fogyatékosok és ápolóik részére, mely a művészetterápia, a természettel való kapcsolat, személyes tanácsadás és spiritualitás segítségével fejleszti képességeiket. A foglalkozások Dorsetben, Anglia déli partjain fekvő Holton Lee birtokon, illetve annak erdeiben, szántóföldjein és különböző épületeiben zajlanak, melyek vendégházként is szolgálnak fogyatékosok és ápolók részére.

A Holton Lee Alapítvány egy tanulmányterv készítésével bízott meg minket, mely négy épületbe foglalja programjukat: Faith House a spiritualitásnak, összejöveteleknek, és művészeti kiállításoknak, egy stúdióépület művészek részére, egy kis előadó művészeti központ, és egy archívum, ahol a fogyatékosok által készített műveket és publikációkat lehet gyűjteni és tanulmányozni.

Készítettünk egy vázlattervet minden új épületre és egy egyszerű rendezési tervet arról, hol helyezkednének el, úgy hogy kapcsolódjanak a már meglévőkhöz vagy kölcsönhatásba kerüljenek velük.

A mozgáskorlátozottak részére tervezett akadálymentesítő eszközök a földeken és az épületekben nem feltűnőek, egyszerűen csak udvariassági gesztusként hatnak mindenféle ember felé.

Minden épület földszintes; olcsó és egyszerű, fenntartható szerkezetekből épül. Mindegyik rokon Holton Leével és a tágabb tájjal és közelebbi kapcsolatban áll közvetlen környezetének sajátos karakterével. Összességében az új épületek célja, hogy értelmet adjanak az eredeti ad hoc elrendezésnek és érthetővé tegyék azt.

A Faith House-t és a műhelyeket mi tervezzük és kivitelezünk, az archívumot és a hotel bővítését más építészek, míg az előadóközpont egyelőre nem valósul meg.

Előadóközpont

A séma egy bejáratot, előteret és egy előadótermet tartalmazó egyszerű épületformát vázolt fel. A homlokzatok faburkolatúak, a magastető beültetett. Az előtér teljes magasságú üvegezéssel nyílik egy nagy térre a bejárat oldalán, melyet parkolásra, sátrazásra vagy ünnepek helyszínéül használnak.

Az előadóközpont egy meglévő, egyszerű művészetterápiás épülethez csatlakozna. A mögötte fekvő fákkal benőtt, egyenetlen talajú kis térségre nézne az előadótér, háttérben a szántóföldekkel és a tengerrel.

Archívum

A rendezési terv ezen eleme mellett hogy archívum, egész Holton Lee jól látható recepciós pontja és adminisztrációs irodája. Következésképpen a Holton Lee birtokra vezető hosszú út végén kap helyet, a meglévő majorsági épület mellett.

A recepciós épület homlokzata faburkolatú, mint a Faith House-nak, ablakai azonos méretűek és formájúak a majorsági épületével. De ezeknek a közhelyeknek elejét veszi, hogy a homlokzat csupán egy deszkafal lazán elrendezett, bokrokra és fákra nyíló irodatérrel mögötte. Erről az oldalról egy ösvény szerepelt a tervben az új műhelyektől és tartalék parkolótól, ami fedett passzázsként szelte át az irodaépületet.

Az archívum épületében szándékunk szerint mind a falak, mind a kúpos födémkupola vastag téglaszerkezetből épültek volna, hogy stabil belső hőmérsékletet és nedvességtartalmat biztosítsanak mesterséges légkondicionálás nélkül. Az archívum a gyűjtemény középtávú tárolására szolgál, amíg felbecsülik az értékét és a legjelentősebb elemei egy nagyobb archívum vagy múzeum gyűjteménybe kerülnek.

Az archívum épülete a recepciótól távoli helyzetben, de magasságánál és szokatlan formájánál fogva jól láthatóan, jelezné jelenlétét ugyanakkor tartózkodását is mint kutatóhely.

Faith House

A Faith House lényeges eleme a Holton Lee rendezési tervnek: egyszerre teszi lehetővé és szimbolizálja az itt folyó munkát a művészetek, a spiritualitás és természetes környezet terén. Az épület környezettudatossága nyilvánvaló könnyen fenntartható kezeletlen faburkolatának, zöldtetetének, újrahasznosított újságpapír hőszigetelésű faváz-szerkezetének láttán.

Különleges jelenőséget kap az épület a birtokra vezető hosszú út végén való elhelyezésével az eredeti majorság kertjének egy kiemelkedő pontján. Mögötte a tengerrel határos földekre nyílik kilátás, körös-körül fák és az ég övezik.

A megérkezés felőli oldalon egy nyitott tornác biztosít helyet a belépésnek és az esőtől védett várakozásnak. Deszkázott belsejéből diszkrét ajtó nyílik a csendes kontempláció helyiségébe, ahol a sötét ezüst enteriőrben Holton Lee erdeiből származó fatörzsek állnak körben.

A homlokzat középső részén egy szembeötlőbb ajtó nyílik az előcsarnokba, melynek osztatlan üveglablaka visszatekint a kertre és az útra, amelyen a látogatók érkeznek. Az előcsarnok mögött található a nagyterem találkozóknak és kiállításoknak, melynek franciaablakai a földekre néznek, hogy az emberi tevékenységet a változó természeti események kontextusába helyezze.

Műtermek

A műtermek egy egyszerű mezőgazdasági épületből lettek átalakítva, mely a Faith House-tól kissé távolabb fekszik egy nyitott színpad mellett, amelyet a gazdaság tárolójaként és időnként kiállítási célra használnak.

Négy stúdió kapott helyet egymás mellett az épületben, valamint egy újonnan kialakított közösségi helyiséggel a művészek számára, melyeket egy végigfutó külső kolonnád köt össze. A stúdiók új felülvilágítókon keresztül kapnak fényt, míg a közösségi helyiség hosszú horizontális ablak a földekre néz. A meglévő téglafal vékony festékréteget kapott, hogy megmaradjon eredeti minősége, mégis

különbözzön a környező épületektől. Az épület alakja és formái kontrasztosak a csűr extrém nyitottságával és racionalitásával szemben.

A tájképi kert hatása a kortárs angol építészetben__konklúzió

Irodalomjegyzék

van den HEUVEL, Dirk és RISSELADA, Max (szerk.) [2004]: Alison and Peter Smithson – from the House of the Future to a house of today, 010 Publishers, Rotterdam

SMITHSON, Alison & Peter [2001]: Italienische Gedanken, Weitergedacht. Birkhäuser Verlag, Basel

FRETTON, Tony [2012]: Buildings and Their Territories. Mackintosh School of Architecture Friday Lecture Series, Glasgow, 2012. november 30., <http://vimeo.com/55006337>

FRETTON, Tony [2010]: Faith House & Artists' Studios, Poole, Dorset. in Wirz, Heinz (szerk.) Tony Fretton Architects, De aedibus international vol. 5. Quart Verlag, Luzern, pp. 26-34.

Tony Fretton Architects. 2G n.46, Editorial Gustavo Gili S. A., Barcelona, 2008